

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Bland målarfärg och toner

En kvalitativ studie om förskollärares syn på estetik i förskolan

ERIKA ANDERSSON
CHARLOTTE ENLUND

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation
Pedagogik
Examensarbete i lärarutbildningen
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Tuula Vuorinen

Examinator: Anette Oxensvärdh

Termin: Vårtermin

År: 2014

SAMMANFATTNING

Erika Andersson

Charlotte Enlund

Bland målarfärg och toner

- En kvalitativ studie om förskollärares syn på estetik i förskolan.

Årtal: 2014

Antal sidor: 19

Syftet med studien var att, utifrån en kvalitativ ansats, undersöka nio förskollärares syn på estetik i förskolan. Genom kvalitativa, semistrukturerade intervjuer ville vi ta del av förskollärarnas personliga tankar om och erfarenheter av estetik. Vi ämnade undersöka hur de beskriver den estetiska verksamheten, deras roll och förhållningsätt till området. Resultatet visade att förskollärarna framhåller estetik som betydelsefullt, men att begreppet är svårtolkat. Förskollärarna redogjorde för att estetiska aktiviteter sker dagligen, då främst via musik och bild. De uttryckte emellertid en önskan om att utveckla den estetiska verksamheten. Av resultatet framgick att lärarens roll är viktig, men att uppdraget praktiseras på olika sätt. Vissa förskollärare deltar mer aktivt i aktiviteterna, medan andra sa sig vara ett stöd i bakgrunden. Slutsatsen av studien var att estetik anses vara en viktig del i verksamheten och att förskollärarens förhållningssätt påverkar det praktiska arbetet.

Nyckelord: Kreativitet, estetik, förskola, lärprocesser, pedagogik.

Innehåll

1 Inledning.....	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Forskningsfrågor	5
2 Litteraturgenomgång	6
2.1 Estetik i förskolan.....	6
2.2 Estetiska uttrycksformer och lärprocesser	6
2.2.1 Bild- och formskapande	7
2.2.2 Musik och rörelse.....	7
2.3 Lek.....	8
2.4 Förskollärarens roll och förhållningssätt.....	8
2.5 Miljöns betydelse.....	10
3 Metod	11
3.1 Datainsamlingsmetod	11
3.2 Urval.....	11
3.3 Databearbetning och analysmetod	11
3.4 Etiska aspekter	12
4. Resultat.....	12
4.1 Förskollärarnas beskrivning av estetik i förskolan	12
4.3 Estetiska lärprocesser.....	14
4.4 Lärarens roll.....	14
4.5 Estetiska miljön.....	15
5 Resultatanalys och diskussion.....	16
5.1 Metoddiskussion.....	16
5.2 Resultatanalys och resultatdiskussion	17
5.2.1 Begreppet estetik och förhållningssätt	17
5.2.2 Läroplanen	18
5.2.3 Miljö och material.....	18
5.2.4 Estetiska uttrycksformer och estetik i verksamheten	19
5.3 Slutsatser	20
5.4 Nya forskningsfrågor	20
5.5 Pedagogisk relevans	20
Referenslista.....	21

Bilaga A – Intervjufrågor

Bilaga B – Missivbrev

Bilaga C - Arbetsfördelning

1 Inledning

Vårt val att göra en studie om estetik i förskolan grundar sig på, att vi anser att estetik och dess lärprocesser är relevant för barns utveckling och lärande. Vi anser att estetikens egenvärde är viktigt, då det i estetisk verksamhet kan ske många olika lärprocesser. Vi ser estetik som ett gränsöverskridande kommunikationsmedel, som kan upplevas av de flesta, oavsett ålder, kön eller etnicitet. Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008) menar, att estetik bör genomsyra förskolans verksamhet, då det bidrar till att stimulera barns lärande och utveckling. En mångfald av estetiska uttrycksformer ger barn möjlighet att utforska sin kreativitet. Ett av förskolans uppdrag är *”att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal – och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande”* (Lpfö98/10, s.17). Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) beskriver, att förskolan ofta arbetar väldigt traditionellt när det gäller estetik. De menar, att förskolan måste vara medveten om finkultur och populärkultur och integrera dessa i verksamheten. Författarna ger exempel inom musik, där den traditionella musiken är den som dominerar, nyproducerad musik är inte så vanlig i förskolan. De beskriver också att estetiska uttrycksformer så som videokonst, film och IT är ovanligt i förskolans verksamhet, de dominerande estetiska uttrycksformerna är musik, dans, bild och drama. Här menar de, att pedagogerna behöver se området ur barns perspektiv. Barn har mycket i sin repertoar, de har upplevt olika barnprogram, filmer, tv-spel, musik och musikvideos som pedagogerna skulle kunna utgå från när de planerar den pedagogiska verksamheten. Förskolans läroplan och litteratur framhåller vikten av estetik och vi ville i vår studie undersöka vilken syn förskollärare har på estetik och hur den praktiseras i förskolans verksamhet.

1.1 Syfte

Syftet är att undersöka nio förskollärares syn på estetik i förskolan, med fokus på innehåll och förhållningssätt.

1.2 Forskningsfrågor

- Hur beskriver förskollärare den estetiska verksamheten i förskolan?
- Hur beskriver förskollärare sin roll i och sitt förhållningssätt till den estetiska verksamheten?

2 Litteraturgenomgång

2.1 Estetik i förskolan

Estetik är en stor del av människors liv. Vi omges ständigt av estetiska uttrycksformer som vi upplever dagligen med våra sinnen. Estetik är ett komplext begrepp som härstammar från grekiskans ord *aisthetikos*, vilket betyder det sinnliga, eller det förnimbara (Nationalencyklopedin, 2014). Pramling Samuelsson m.fl. (2008) menar, att estetik är läran om konsten och det sköna. Estetik ges olika innebörder inom olika pedagogiska inriktningar, i förskolan är det vanligt att begreppet estetik används som ett samlingsnamn vid estetisk verksamhet så som bild, formskapande, musik etc.

Ur ett historiskt perspektiv har estetik i förskolan påverkats av olika trender, influenser och människor. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) hänvisar till Friedrich Fröbel (1782-1852), som menade att logik, etik och estetik är grunden för människors lärande och kunskapsutveckling. Våra sinnen är en viktig källa till kunskap och på så vis även en viktig del i barns utveckling och lärande. Barn upplever med alla sinnen, de känner, de hör, de ser, de smakar och upplever världen, de lär med hela kroppen (a.a.). En pedagogisk inriktning som haft inflytande i förskolan, ur ett historiskt perspektiv, är Reggio Emilia-pedagogiken. Pedagogiken grundades av Loris Malaguzzi, som menade att barn har 100 språk men berövas 99. Han ansåg att barn tvingas tänka utan kropp och handla utan huvud (Benderoth Karlsson, 2010). Fantasi och kreativitet hör samman med detta, menade både Malaguzzi och Vygotskij (1995), då barn har många uttrycksmöjligheter som bör tas med i deras lärande och där kreativitet ses som betydelsefullt i deras utveckling.

2.2 Estetiska uttrycksformer och lärprocesser

Begreppet estetik och dess innefattande lärprocesser är något som hela tiden utvecklas, då det är föränderligt och tolkningsbart. De estetiska processerna kan ses som kreativa, detta innebär dock inte att alla kreativa processer är estetiska (Lindstrand & Selander, 2009). Weissenreider (2008) menar att estetik i sig inte alltid behöver handla om det konstnärliga, utan bör ses som en mångfald av olika uttryckssätt. Sundin (1982) beskriver estetikens egenvärde, där han menar att estetik ger oss människor något som vi inte kan få på något annat sätt än genom estetiska aktiviteter, så som sång, dans, drama och rytmik. Genom estetiska aktiviteter får vi ett extra språk, där vi använder oss av vår fantasi och kreativitet (a.a.). I estetisk verksamhet är det processen som motiverar barn, slutprodukten är inte det viktiga (Braxell, 2010). Barn finner störst engagemang i att lösa problem och att arbeta praktiskt samt att det som händer under själva skapandet är det som blir själva drivkraften, menar Braxell.

I läroplanen för förskolan Lpfö98/10 (Utbildningsdepartementet, 2010) betonas vikten av det lustfyllda lärandet, där barn genom skapande och gestaltande lek, får möjlighet att bearbeta och ge uttryck för sina känslor, upplevelser och olika erfarenheter. De ska även *”få hjälp att känna tilltro till sin egen förmåga att tänka själva, handla, röra sig och lära sig dvs. bilda sig utifrån olika aspekter så som intellektuella, språkliga, etiska, praktiska, sinnliga och estetiska.”* (Lpfö 98/10 s.7). Eriksson (2013) menar att de estetiska ämnena inte har så hög status i förskolan, trots att det finns många processer i estetisk verksamhet. Hon frågar sig, om Skolverket har varit tillräckligt tydlig i förskolans läroplan, om de teoretiska ämnena har fått större utrymme eller om det är upp till förskolorna att välja hur de prioriterar estetik. Att ha dessa frågor som fokus i ett arbetslag kan lyfta estetik (a.a.). Braxell (2010) menar att estetik bör planeras in på ett naturligt sätt i den dagliga

verksamheten. Hon beskriver att många ser estetik som ett måste, då det är läroplansmål och menar att det har betydelse vilken inställning pedagogen har till estetiska lärprocesser.

Eriksson (2013) vill lyfta den spontana tiden i förskolan och menar att pedagogerna ska ta tillvara på den tiden, stanna upp och lyfta fram barns initiativ och idéer. Klerfelt och Qvarsell (2012) beskriver att det kan finnas svårigheter med att utgå från barns behov och initiativ. De menar att pedagoger ofta tenderar att se barn ur ett barnperspektiv och inte ur barns perspektiv. Med detta menas att pedagogerna ofta har fokus på vad de *tror* att barn uppskattar, utan att lyssna till barns egna önskemål. Ett av förskolans uppdrag, enligt läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 2010), är att *"den pedagogiska verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan"* (s.5). I förskolans verksamhet finns en mångfald av personligheter, barn lär olika och är olika. Det är viktigt att ha i åtanke att alla barn har ett första språk, vilket det språket är kan variera, vissa barn vill uttrycka sig genom bild, vissa genom dans och andra genom musik. Det är viktigt att barn får möjlighet att uttrycka sig genom den uttrycksform som passar dem bäst under hela deras tid på förskolan (Braxell, 2010).

2.2.1 Bild- och formskapande

Bild- och formskapande är något många författare beskriver som en av de estetiska uttrycksformerna. Lindahl (2002) skriver om hur barn i alla åldrar kan uttrycka sig estetiskt, genom att exempelvis rita och måla. Weissenreider (2008) och Häikiö (2007) beskriver att fantasi och bildskapande hör ihop. De menar att de kreativa och kognitiva processerna har en nära relation och att fantasi gynnar barns kunskapsinläring (a.a.). Barns bild- och formskapande bör ses som en process, en process som har ett egenvärde, skapandet är personligt och format av barnet, beskriver Braxell (2010). Genom skapande kan barn omforma sina upplevelser på ett fantasifullt sätt och på så vis skapa en förståelse för sin omvärld. När barn använder sin fantasi stärks deras identitet och deras förmåga att lösa problem. Bild- och formskapande kan hjälpa barn att uttrycka sina tankar. Barn som inte har ett fullt utvecklat verbalt språk kan få möjlighet att uttrycka sig genom skapande, vilket kan ha en positiv effekt på barns språkutveckling. Braxell beskriver dock, att barn kan uppleva en osäkerhet i sitt skapande, en osäkerhet att inte vara kompetent. Det kan handla om att inte kunna måla en gubbe, blomma eller bil och hon menar att detta problem kan lösas genom ett tillåtande och öppet skapandeklimat. Det ger barnen mod att prova sig fram.

2.2.2 Musik och rörelse

Musik är en viktig del i människans liv (Gottberg, 2009; Eriksson, 2013; Håkansson, 2008). Håkansson beskriver att genom musik går det att skapa magi, här får alla sinnen plats. Wiklund (2003) framhåller musik som en naturlig del i människans liv, redan i magen hör vi pulsen av mammans hjärta men även hennes röst och vi känner hennes rörelser. Hon beskriver att redan i tidig ålder tar barnet till sig musik (a.a.). Rytmen är en naturlig del i människors liv, när barn hör musik är det inte ovanligt att de genast börjar röra sig till den (Vesterlund, 2003). Användandet av musik stimulerar fantasin och genom musik kan pedagogen initiera lek för barn. I musik har alla samma förutsättningar att utvecklas tillsammans, menar Wiklund (2003). Musik har en stor del i barns språkutveckling, då den är både verbal och icke verbal och på så vis når fram till alla (Håkansson, 2008). Musik kan användas som språkstimulans och social träning och kan ses som en form av kommunikation. När en pedagog klappar sina händer följer ofta barn pedagogens rörelse och börjar klappa de också,

men även det omvända, det vill säga att när ett barn klappar sina händer är det ofta en vuxen som ger respons genom att också klappa sina händer. Även inom musiklyssnandet sker kommunikation, när barn spontant rör sig till musik börjar andra barn och även pedagoger att röra på sig. Kommunikationen kan även ses när barn som kanske inte kan uttrycka sig genom ett korrekt verbalt språk sjunger eller nynnar en melodi som pedagogen känner igen, då pedagogen exempelvis sjunger med så får barnet genast respons (a.a.). Musikarbetet i förskolan kräver inte att pedagogen måste vara bra på att sjunga eller behärska ett instrument, det handlar om att använda sig av ett sätt som känns bekvämt. Kroppen, rösten och ett öppet sinne räcker utmärkt, menar Vesterlund (2003). Granberg (1994) beskriver att motorisk aktivitet och arbete med kroppen främjar barns utveckling. Hon menar att det finns ett samband mellan intellektuell och motorisk utveckling. Barn uttrycker sig oftast med hela kroppen och deras rörelsebehov är stort, därför menar författaren att rytmikaktiviteter borde få ta större del av förskolans verksamhet.

2.3 Lek

Lek är en form av kreativ process, för att när barn leker så återskapar de sina upplevelser och erfarenheter. Människors fantasi bygger på erfarenheter och ju mer erfarenheter vi får desto större fantasi utvecklar vi, vilket innebär att ju mer förskolan arbetar med att vidga barnens erfarenhetsvärld desto större fantasi berikas de med. När barn får vara med och uppleva olika saker under sin förskolevistelse gynnar det deras fantasi. (Vygotskij, 1995). Lek kan liknas med estetik. Barn använder sig ofta av spontan dans och musik och även spontana konstruktioner i sin lek, vilket innebär att de använder sina olika sinnesintryck och sinnen. Genom lek och dess former får både barn och pedagoger gemensamt estetiska upplevelser, lek är i högsta grad en estetisk form (a.a.).

Det går att urskilja estetiska mönster i lek, det första mönstret är rörelse, musik och poesi, detta går att urskilja i tidiga åldrar då främst genom kroppsrörelser. Det andra mönstret står mer för handling, roller och fabler, detta kan ses tydlig inte minst i barns rollek (Lindqvist, 2002). I barns lek samverkar olika estetiska uttrycksformer, de är inte separerade i leken. När barn leker pågår ett kreativt arbete, där barnen skapar. Det kan vara alltifrån att de hittar på egna sånger samtidigt som de trummar på hinkar, eller under tiden som de ritar eller målar samtidigt berättar en berättelse. Eller genom barns rollekar, där de skapar och agerar, och för egna dialoger (Granberg, 2001). Leken behöver få en given del i verksamheten, det är viktigt att skapa tid, plats och lust för lek (Håkansson, 2008). Lek och drama integreras i varandra, när barn leker dramatiserar de och när de dramatiserar leker de. Genom drama kan pedagoger dramatisera och konkretisera problematik som kan uppstå i olika situationer i barngruppen, exempelvis konflikter. Här kan även barnen vara delaktiga och inta olika roller i dramatiseringar och rollspel. Genom drama och rollspel främjas barns sociala medvetenhet och personliga utveckling (Weissenrieder, 2008).

2.4 Förskollärarens roll och förhållningssätt

Pedagogens förhållningssätt i estetisk verksamhet kan se olika ut och det finns delade meningar om hur det bör se ut. Lindahl (2002) refererar till Lindén (1993) som tar upp lärarens roll som ett aktivt stöd som hjälper barn att nå de mål barn har. Hon menar att om barn stöttas i sina måluppfyllelser så blir målen lättare att nå. Granberg (2001) menar att pedagogen bör vara en förebild för barn, detta genom att vara medforskande och delta aktivt i barns läroprocesser. För att kunna vara en

medforskande pedagog är det viktigt att inte vara rutinbunden, utan kunna vara flexibel i det pedagogiska arbetet, beskriver Vesterlund (2003). Det är viktigt att som pedagog våga bjuda på sig själv, att våga testa gränser. Detta för att även barn ska våga. Även Håkansson (2008) beskriver att det krävs ett öppet förhållningssätt där pedagogen ska förmedla känslan att vi duger som vi är och att det inte finns några rätt eller fel i estetisk verksamhet.

Förskolan arbetar mot mål i förskolans läroplan. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2010) frågar sig dock om förskolans pedagoger gör estetik till ett lärandeobjekt. De menar att pedagoger kan ha svårt att formulera mål och syfte utifrån läroplanen. Målen formuleras inte alltid korrekt utan på ett alltför förenklat och praktiserande sätt. När målen formuleras på ett praktiserande sätt är det oftast inte kopplat till barns utveckling. De menar vidare, att det är viktigt att arbeta med de didaktiska frågorna; vad, hur och varför, med barnen. Det kan även liknas med ett metasamtal. I ett metasamtal får barn möjlighet att fundera, tänka och samtala om saker som oftast är förgivettagna. För pedagoger är metasamtal ett sätt att se på saker ur barns perspektiv och synliggöra barns lärprocesser. Författarna menar, att metasamtal sällan integreras i planerad estetisk verksamhet, då fokus ligger på genomförandet istället för på samtalet. En annan viktig del i pedagogens arbete, menar Sundin (1982), är att hjälpa barn till ett gott självförtroende och självkänsla, detta genom att vara inspirerande. Barns uppfattning om sig själva skapas när de samspelar med andra, om barnet som dansar eller sjunger får en negativ respons på det hen gör, kan det tas in som en självuppfattning, där barnet kan få en känsla av att hen inte duger som hen är.

Pedagogens roll är att kunna vara föränderlig i sitt tänkande och agerande eftersom barngruppen förändras och kan utökas med nya individer och nya personligheter. Det är då viktigt att möta barngruppen och dess olikheter (Vesterlund, 2003). Carlsson (2012) lyfter fyra förhållningssätt som ligger till grund för barns skapande. De förhållningssätt hon lyfter är: 1. Barn ska vara i centrum, inte pedagogen. 2. Pedagogen ska inspirera, inte undervisa. 3. Pedagogen ska hjälpa barn växa och utvecklas och låta barn se hur det kan hjälpa sig själv i processen. 4. Pedagogen måste se till att hitta barns egna förmågor och att ge dem chansen att utveckla dessa. Hon anser att barn redan är starka i sina förmågor, de behöver bara få en extra skjuts. Braxell (2010) menar, att pedagogens roll i skapandeaktiviteter bör vara aktiv och passiv, vilket innebär att pedagogen ska kunna ta sig an olika roller och anpassa sig efter olika aktiviteter. Ibland ska pedagogen vara den som styr arbetet genom att introducera och leda arbetet och ibland vara passiv. Det viktigaste är enligt Dahlberg att vara en lyhörd pedagog som lyssnar på barn och inspireras av deras tankar och idéer. Sundin (1982) beskriver pedagogens roll utifrån ett Reggio Emilia perspektiv och menar att den ska inspirera barn och att ge dem möjlighet att uttrycka sig och upptäcka med alla sina sinnen. Om pedagogen inte arbetar på ett inspirerande sätt finns risken att barns alster och andra estetiska uttryck blir stereotypa och att barn inte litar på sina sinnen (a.a.).

Hur pedagogen ser på estetisk verksamhet har betydelse och påverkar barns syn på estetik. En pedagog som tycker att estetiska uttryckformer inte är en viktig del i verksamheten kan föra över sin syn och sina åsikter på barn och då blir inte de estetiska uttrycksformerna en seriös del av verksamhetens planering (Barnes, 1994). Författaren menar även att pedagogens osäkerhet i ämnet kan vara ett hinder, då estetiska ämnen kräver uppfinningsrikedom och förmåga att kunna planera

inspirerande uppgifter. Även Granberg (2001) beskriver pedagogens inställning till estetik och hur den påverkar vilka förutsättningar och möjligheter barn ges i estetisk verksamhet. Pedagogerna bör skapa tillfällen och förutsättningar för barns skapande. Genom att visa på, och ge stöd och uppmuntran i barns lärandeprocess. Detta för att ge barn alla förutsättningar att utvecklas (a.a.). En medveten pedagog som är engagerad och påverkar genom sitt sätt att agera och integrera ger barn förutsättningar i estetisk verksamhet. Pedagogerna ska finnas där som ett stöd och dela med sig av sina kunskaper när det gäller olika tekniker och material (Benderoth Karlsson, 2010).

Barnes (1994) beskriver att barngruppens storlek och hur pedagogerna väljer att gruppera, alternativt inte gruppera barnen, vid en aktivitet har betydelse. Pedagogerna kan med fördel välja att dela in barnen i mindre grupper, detta för att uppmuntra till att samarbeta och kommunicera. Aktiviteter kan planeras efter åldersgrupp eller intresse. Små barn är ofta nyfikna och vill utforska, de utforskar med hela kroppen, genom att känna, stoppa i munnen och utforska med händerna. Författaren beskriver fingerfärger som ett första steg i små barns skaparprocess. Men även att barnen får använda sin taktila förmåga genom att leka med lera och deg (a.a.).

2.5 Miljöns betydelse

Av läroplanen framgår att: *Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet* (Läroplanen för förskolan, Lpfö 98/10 s.6). Braxell (2010) betonar att förskolans miljö har en stor del i arbetet kring läroplansmålen. Miljön bör vara ändamålsenlig, för ju mer inbjudande miljön och tillgängligt material är desto mer stimuleras barn. Braxell menar att materialets otillgänglighet för barn kan skapa begränsningar. Hon beskriver förskolor där materialet fanns innanför stängda dörrar och att det enda som fanns tillgängligt för barnen var vanligt ritpapper. Hon beskriver också hur många förskolor har ett resultatstyrt arbetssätt, där de färdiga slutprodukterna är viktigare än själva skapandeprocessen. Hon såg en koppling mellan den fysiska miljön och pedagogernas synsätt. Även Granberg (2001) menar att miljön kring barn har en stor betydelse. Den måste vara föränderlig och barn måste kunna få vara delaktiga i att förändra den. Miljön får alltså inte vara statisk. Den skapandemiljö som finns runt om barn ska vara inspirerande och inbjudande till kreativitet. Granberg menar, liksom Braxell, att materialet måste vara synligt och lättillgängligt för barn och på så vis erbjuda spontan aktivitet. Genom tillgängligt material blir kreativiteten en naturlig del i verksamheten och skapandet blir ett av de hundra språken, som Malaguzzi talade om (Benderoth Karlsson, 2010).

Braxell (2010) har en önskan om att förskolans miljö ska ge barn möjligheter att upptäcka och uppleva med alla sinnen. Hon menar att det är främst de yngre barnen som behöver få mer möjligheter. De äldre barnen tillåts oftast att använda olika typer av material, medan yngre barn kan ses som för små istället för kompetenta. Detta kan vara en ekonomisk fråga, då material kostar pengar och pedagoger inte har tilltro till yngre barns kompetens. Författaren betonar emellertid att hennes erfarenheter visar att yngre barn kan hantera ett större utbud av material, bara de ges stöd och möjlighet till att utforska (a.a.). Inom Reggio Emilia-pedagogiken beskrivs miljön som en tredje pedagog, där miljön ska vara inbjudande och praktisk (Benderoth Karlsson, 2010; Häikiö, 2007). Något som är vanligt förekommande på Reggio Emilia-förskolor är ateljéer anpassade efter barn. Här finns materialet på låga hyllor

och bänkar för optimal tillgänglighet för barn i alla åldrar. På detta vis blir barnen mer självgående. Tanken inom Reggio Emilia är att stimulera kreativitet och fantasi.

3 Metod

I detta avsnitt kommer vi att presentera vårt val av metod och hur vi gått tillväga under studiens gång.

3.1 Datainsamlingsmetod

Då syftet med studien var att synliggöra ett antal förskollärares personliga tankar, erfarenheter och åsikter kring ämnet estetik, valde vi att genomföra en kvalitativ studie. Kvalitativ forskning har sitt ursprung i den humanistiska vetenskapen där fokus ligger på helheten, och där tolkning och förståelse är det centrala (Stukat, 2005). Datainsamlingen skedde genom kvalitativa, semistrukturerade intervjuer (se bilaga A). Denscombe (2009) beskriver att semistrukturerade intervjuer består av färdiga frågor, men att dessa frågor är öppna och uppmuntrar respondenterna till att ge uttryck för egna uppfattningar och tolkningar. Kvalitativa intervjuer ger ofta en fördjupad bild av området som ska undersökas, där frågorna kan ge innehållsrika och komplexa svar (Denscombe, 2009; Trost, 2010).

3.2 Urval

Vi har valt att göra ett bekvämlighetsurval. Denscombe (2009) skriver att ett sådant val är fördelaktigt att använda sig av vid mindre studier. Det enda kriteriet vi hade på urvalet var att respondenterna skulle vara utbildade förskollärare. Vi hade dock en tanke om att de skulle vara i olika åldrar och varit yrkesverksamma olika länge. Respondenterna i studien är förskollärare som vi tidigare haft någon form av kontakt med, ingen av respondenterna var helt okänd för oss. Detta för att de skulle känna sig trygga och bekväma med våra frågeställningar. Vi valde att tillfråga tio förskollärare från olika förskolor för att få ett varierat urval, vi fick dock ett bortfall. Slutligen hade vi nio respondenter. De förskollärare vi intervjuat är i åldrarna 23-56 år. De har varit yrkesverksamma inom förskolan olika länge, den som arbetat längst inom förskolans verksamhet började arbeta 1982 och den som hade arbetat kortast började arbeta 2013. Två av våra respondenter har gått vidareutbildningar kopplade till ämnet estetik, den ena av dessa två har gått en musikutbildning för småbarn och den andra har vidareutbildat sig till ateljérista. Samtliga förskollärare arbetar på avdelningar med barn mellan ett till fem år.

3.3 Databearbetning och analysmetod

Vi inledde med att ge våra respondenter ett missivbrev innehållande information om studiens syfte och etiska aspekter (se bilaga B). Vi repeterade även informationen muntligt vid intervjutillfällena. Vi anpassade vårt språkbruk efter respondenterna och ställde följdfrågor vid behov. Vi valde att ha semistrukturerade frågor, vilket betyder att respondenterna hade möjlighet att utveckla sina svar på egen hand. Intervjuerna var däremot strukturerade på så vis att de hade ett tydligt avgränsat ämnesområde och färdigskrivna forskningsfrågor (Trost, 2010). Våra intervjuer genomfördes med ljudupptagning med hjälp av en diktafon. Innan genomförandet av intervjuerna kontrollerades utrustningen och även efter intervjuerna kontrollerades det att ljudupptagningen lyckats. Bjørndal (2005) lyfter fördelen med att använda sig av ljudupptagning då man kan hitta nytt material att arbeta med för varje gång man lyssnar igenom inspelningen. Som observatör kan man ha olika fokusområde vid varje genomlyssning. Intervjuerna genomfördes i avskilda rum för att minimera

störande ljud eller andra moment. Eftersom intervjuerna spelades in kunde vårt fokus ligga på att ta del av vad respondenterna sa, istället för att föra anteckningar.

Innan vi transkriberade våra intervjuer lyssnade vi igenom dem tillsammans. Själva transkriberingarna skedde dock enskilt för att spara tid. Vi var medvetna om att transkribering är tidskrävande, vilket Bjørndal (2005) lyfter fram. Stukát (2005) beskriver att under transkriberingen så går det att ta bort irrelevanta utstick eller utfyllnader, vilket sparar tid. Det vi valde att ta bort i transkriberingen var skratt, tveksamheter och hummanden. Denscombe (2009) beskriver en fördel med att transkribera ljudinspelningar då intervjuen "vaknar till liv" igen och det nedskrivna materialet ger möjlighet till en djupare analys. Vi började med att analysera vårt resultat fråga för fråga och gjorde tankekartor med färgpennor, där var färg fick symbolisera skillnader och likheter. Därefter kategoriserade vi respondenternas svar och försökte se mönster i vårt resultat. Vi valde sedan att presentera resultatet under olika rubriker, kopplade till studiens syfte och frågeställningar.

Sökandet av relevant litteratur skedde via internet och skol- och stadsbibliotek. Det var relativt lätt att hitta litteratur som handlar om estetik rent generellt. Svårigheten låg i att begränsa sig och att hitta det som var relevant för just vår studie. Vårt val att ta med både äldre och nyare litteratur grundade sig på att vi från början var nyfikna på att jämföra och undersöka skillnader på estetik förr och nu. Tidsmässigt spänner sig den valda litteraturen mellan de år som våra respondenter varit yrkesverksamma inom förskolan. Vi valde att läsa en bok i taget, ta ut det väsentliga och sedan bearbeta det till en sammankopplad text, med över- och underrubriker. Detta för att få en lättläslig text.

3.4 Etiska aspekter

Enligt Vetenskapsrådet (2011) finns det fyra olika huvudkrav som ska efterföljas vid forskning: Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet beaktades genom att samtliga deltagare fick information om studiens syfte och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. Vi informerade även om hur lång tid varje enskild intervju förväntades ta. Samtliga deltagare samtyckte till att delta. Vi har också beaktat konfidentialitetskravet genom att informera deltagarna om att de inte kan bli identifierade av studiens läsare. Nyttjandekravet beaktades genom att vi gav information om att all insamlad data endast kommer att användas i forskningssyfte, samt att all ljudinspelning kommer att raderas efter avslutad studie.

4. Resultat

I detta kapitel kommer vi att presentera studiens resultat. Vi har valt att dela upp kapitlet i olika underrubriker. Dessa rubriker är baserade på relevanta teman utifrån de data vi insamlat under studien.

4.1 Förskollärarnas beskrivning av estetik i förskolan

När deltagarna ombads definiera begreppet estetik, uppfattade flera deltagare att frågan var komplex och inte helt lätt att besvara. Ett flertal tänkte på skapande och konst medan andra talade i termer som känslor och sinnlighet. Som exempel så sa en av respondenterna: "Jag kopplar begreppet estetik till känslor och sinnliga upplevelser". Medan en annan svarade "Ja, jag tänker på alla former av skapande".

När deltagarna berättade om estetik i förskolan beskrev samtliga att estetik är en viktig del i verksamheten. Respondenterna nämnde främst musik, bildskapande, drama, dans och rollspel som estetiska aktiviteter. Under intervjuerna framkom det att deltagarna upplever musik som det vanligaste sättet att arbeta estetiskt på förskolan. Nästan samtliga respondenter svarade att musik är en naturlig del i verksamheten och att den sker dagligen både genom planerade aktiviteter och spontant. Skapande var något som många sa sig arbeta med som en estetisk uttrycksform och då med olika former av skapande. Målning var något de flesta syftade på när de nämnde skapande, men ett flertal respondenter talade även om att det var något de ofta använde sig av. En respondent beskrev att estetik är viktigt för att ge barn olika uttryckssätt. Hen syftade främst på barn som inte har det verbala språket, men menade även att alla barn lär på olika sätt. Och för att ge alla barn samma förutsättningar för lärande är det viktigt att använda olika uttrycksformer. Respondenten menar att skapande kan ses både som en uttrycksform och som ett sätt att lära.

Två förskollärare beskrev lek som en estetisk uttrycksform. De menade att lek är den uttrycksform som är dominerande i verksamheten och att estetik är ständigt närvarande i lek. En av respondenterna beskrev rörelse, då främst i spontan verksamhet i utomhusmiljö, som estetisk. Hen berättade att förskolan har en kuperad miljö där barnen ständigt utmanas motoriskt och får uppleva estetik även via utomhuspedagogik.

Om deltagarna själva skulle få välja hur de skulle utforma och utveckla sin estetiska verksamhet, skulle de vilja arbeta mer med dans och drama i strukturerade sammanhang med ett tydligt syfte. En pedagog beskrev att hen skulle vilja starta dagen med ett så kallat "wake up and shake up", som är en form av koreografidans som startar dagen. Det innebär i praktiken att barnen får lära sig koreografi till en låt, och när barnen kan koreografin får de lära sig en ny dans till en ny låt. Flera respondenter berättade att de skulle vilja integrera mer drama i verksamheten, men att de skulle behöva mer kunskap och mer resurser. Några respondenter beskrev hur de skulle vilja utforma en estetisk miljö som är tilltalande och anpassad efter aktivitetens syfte. Miljön skulle också utformas till att bli inbjudande, inspirerande och tillåtande. En förskollärare berättade att hens förskola utvecklat en miljö som inbjuder till spontan estetisk verksamhet. De har gjort om ett skötrum, som ligger i anslutning till ateljén, till ett målrum som inbjuder till spontana aktiviteter.

Det framgick att deltagarnas tolkningar av läroplanen varierade. En förskollärare menade att estetik ska genomsyra verksamheten, att det inte räcker att arbeta estetiskt under enstaka tillfällen, utan att estetik kräver tid och engagemang.

Jag tolkar det som att det är en rättighet för alla barn i förskolan att få tillgång till en mångfald av språk och uttryckssätt som ger dem möjlighet att uttrycka sin tanke, vilja och åsikt.

En annan svarade att alla estetiska uttrycksformer kommer med under barnens förskolevistelse, kanske inte under en vecka, men på sikt har barnen fått ta del av alla estetiska uttrycksformer. Ett fåtal av våra respondenter uttryckte en osäkerhet kring läroplanen och läroplansmålen kopplat till estetik. De hade svårigheter att beskriva hur de arbetade kring strävansmålen i läroplanen. En respondent menade att det är deras skyldighet att arbeta utifrån läroplanen och att pedagogerna måste göra det oavsett om intresse finns hos pedagogerna eller inte. Hen menade att detta inte ska påverka verksamheten, utan menade på att barn har rätt till estetisk verksamhet. De

flesta respondenter hade en klar bild av hur de arbetar med estetik, de nämnde både spontana aktiviteter och inplanerade. De spontana aktiviteter som nämndes var rörelse och lek, även musik till viss del. De planerade tillfällena som beskrevs var dans, drama, film, musik och bild. En respondent lyfte skillnader mellan estetik i förskolan nu och förr, hen menade att förr så var det näst intill ett krav att pedagogerna skulle vara estetiskt lagda i form av att spela instrument eller sjunga och måla, men så upplevs det inte i dag.

4.3 Estetiska lärprocesser

Under intervjuerna framgick det att estetikens syfte i verksamheten varierade. Vi fick svar som: Upplevelse, uttryck, att ge barnen självkänsla och självförtroende, och att barnen lär sig något nytt samt att det är ett sätt att kommunicera på. När vi sedan frågade om det går att synliggöra barns lärande genom estetiska uttrycksformer svarade samtliga respondenter ”ja”.

Ja, det tycker jag. Jag tycker det säger ganska mycket om man låter dem skapa i lera och måla. Dels så ser man på vilket sätt de uttrycker sig och det är intressant att man kan se hur barnen lär sig och var de har sina styrkor.

En respondent berättade att arbetslaget arbetar med barns teckningar som pedagogisk dokumentation, som synliggör barns lärprocesser. Genom att använda sig av bildskapande i början och slutet på ett arbete, har respondenten kunnat se att en lärprocess skett. Respondenten berättade att arbetslaget använder sig av denna form av dokumentation, främst vid temaarbeten. En annan respondent beskrev självförtroende och självkänsla som en lärprocess, hen beskrev hur det går att se barns utveckling i dans och drama. Från att barnen kanske har varit försiktiga till att de vågar uttrycka sig bekvämt. Just att barnen vågar, var något som ett flertal respondenter beskrev som en positiv lärprocess. De menade att genom estetisk verksamhet ser de att barnen vågar mer och genom detta stärker sitt självförtroende.

4.4 Lärarens roll

Lärarens roll har en viktig del i den estetiska verksamheten, vilket samtliga förskollärare var eniga om. Samtliga respondenter ser sig vara ett stöd i barnens estetiska aktiviteter. Detta stöd är aktivt hos vissa pedagoger, och mer passivt hos andra som ser sig som ett stöd i bakgrunden. En av respondenterna sa:

Alltså, jag tycker att jag har en stöttande roll. Inte vägledare eller vägvisare utan jag tycker att de ska få skapa fritt utifrån sig själva.

Hen beskriver även att det är viktigt att ställa didaktiska frågor till barnen. Vilket också en annan förskollärare ser som en viktig del i pedagogens roll. Estetiska aktiviteter kan ha olika syften, vilket framkom i samtliga intervjuer. En respondent menade, att det är pedagogens uppgift att styra in barnen mot rätt syfte, men ändå ge dem viss frihet. En annan respondent beskrev att syftet behöver vara föränderligt och pedagogen måste vara flexibel.

Man får ju hela tiden tänka om, men det är ju det som är kul, att det inte alltid blir som man tänkt sig. Man får vara flexibel.

Flera respondenter framhöll att pedagogen ska visa barnen vad det finns för olika uttrycksformer och skapa tillfällen för estetiska aktiviteter, detta beskrivs som en viktig del i deras arbete. De menade, att de ska erbjuda inbjudande material och att man som pedagog ska våga öppna upp sin egen fantasi och skapa fritt i exempelvis en saga eller en dramatisering. En respondent beskrev även att de måste visa intresse för

barnens estetiska aktiviteter och vara ett stöd i att driva arbetet framåt. Vi frågade respondenterna om de estetiska aktiviteterna är planerade eller spontana. Samtliga svarade att de är både och.

Både och, jag tycker inte det ena förtar det andra, båda är lika viktiga.

En förskollärare berättade att de gör utrymme för spontan estetisk verksamhet.

Det är mycket spontant, vi försöker när barnen önskar.

Grupp- och temaarbeten är något som ett flertal respondenter nämnde som en inplanerad aktivitet. De berättade att även om aktiviteten är inplanerad, finns det utrymme för barnen att påverka hur den estetiska aktiviteten ska se ut.

Att se möjligheter med den estetiska verksamheten beskrev respondenterna som deras ansvar. De skapar själva möjligheter. Samtliga respondenter framhöll emellertid att det finns svårigheter inom området. Det framgick att det personliga intresset för estetik spelar in. Pedagoger som inte är estetiskt lagda eller inte har intresse av de estetiska uttrycksformerna kanske inte jobbar aktivt med dessa. En förskollärare tog upp förhållningssätt och ointresse hos kollegor som en problematik. Hen menade, att det kan vara svårt att arbeta i motvind och att estetikens värde borde lyftas istället för att nedvärderas. Hen nämnde ordet "pyssla" och menade att detta ord kan få en negativ klang och att estetikens egenvärde kan höjas om pedagoger istället använde sig av ord som "skapa" eller "konstruera". En annan svårighet som lyftes, av en förskollärare, är teknik. Förskolläraren skulle göra en film med barnen på en lärplatta, men kände inte att hen behärskade tekniken, vilket begränsade arbetet. En respondent berättade att verksamheten inte alltid tillåter olika former av estetik och syftar till personalbrist och brist på utrymme. Hen betonade att de är noga med att alltid försöka avsätta tid till sina planerade aktiviteter.

4.5 Estetiska miljön

Flera av respondenterna uttryckte att materialet är en viktig del i arbetet med estetik. Några av respondenterna beskrev vikten av att ha en inbjudande miljö. De menade att miljön ska uppmuntra till spontana estetiska aktiviteter, där materialet ska vara lättillgängligt och smidigt att plocka fram när barnen känner för det. När vi frågade om tillgängligt material på avdelningar som inbjuder till spontan estetisk verksamhet fick vi olika svar. Några svarade att de ser en problematik i att de inte kan ha material framme på grund av att de har många små barn på avdelningen. De övriga nämnde ingen problematik kring detta.

Vi försöker ha det mesta tillgängligt, målarfärg på avdelningen, deg, instrument och lite av varje. Vi har material för skapande framme, en scen, ett musikrum med flera olika instrument, i ateljén finns allt material synligt och i barnens höjd. De får möjlighet att bli kompetenta både med material och tekniker, de lär sig använda både limpistoler och saxar

Ett fåtal av förskollärarna beskrev att utklädningskläder är tillgängliga för barnen. De berättade att kläderna inbjuder till spontan rolllek. En av respondenterna beskrev att de har en scen som lockar till spontana uppträdanden där barnen bjuder in pedagogerna på show. För att utveckla den estetiska miljön så att den blir mer inbjudande och inspirerande skulle några vilja förändra på sina respektive

avdelningar. En respondent önskade ett målarrum i anslutning till avdelningen då det finns en gemensam ateljé på förskolan men att denna inte alltid är så lätt att få tillgång till när barnen önskar det.

5 Resultatanalys och diskussion

5.1 Metoddiskussion

Vi har genomfört en kvalitativ studie, där vi intervjuat nio förskollärare. Vårt syfte med intervjuerna var, att få en inblick i hur förskollärarna ser på estetik i verksamheten. Vi upplever att de intervjuer vi genomfört har gett oss varierat material att arbeta med.

Vårt val att göra en kvalitativ studie har både för och nackdelar. Fördelarna är som Denscombe (2009) beskriver, att vi genom intervjuer har fått en fördjupad förståelse för estetik. Vi valde att utgå från ett bekvämlighetsurval, vilket vi såg som en fördel. Vårt urval bestod av förskollärare vi tidigare haft någon form av kontakt med. Respondenterna upplevdes bekväma i intervjusituationerna vilket de kanske inte skulle ha gjort om vi hade varit helt okända för dem. En nackdel kan vara att respondenterna gärna vill vara till lags och ge de svar de tror att vi förväntar oss. Men vi uppfattade inte att så var fallet då respondenterna upplevdes berätta spontant utifrån sina egna erfarenheter och tankar.

Vi var medvetna om att vi genom intervjuer endast får respondenternas tankar om estetik. Men hur ser verksamheten ut? Hur överensstämmer resultatet och den praktiska verksamheten? Det vet vi inte. Här hade vi kunnat göra observationer på de olika förskolorna och observerat hur den estetiska verksamheten ser ut och jämfört med våra intervjusvar. Vi valde att inte observera då materialet skulle kunna bli för omfattande för studien. Alternativt hade vi kunnat göra en kvantitativ studie med enkätsvar, där vi presenterat vårt resultat i diagramform. Det vi såg som en fördel med att intervjua var att vi kunde ta del av de spontana svar vi fick. Spontana svar kan vara svåra att ta del av i en kvantitativ studie med enkätsvar, då det ofta finns ett antal svarsalternativ som respondenten bör välja mellan och därmed inte ges utrymme för spontana svarsalternativ.

Vi såg en fördel med att respondenterna är i olika åldrar och att deras yrkesverksamma år varierar, vår förhoppning var att få en bredd på vårt resultat. Detta för att kunna få en inblick i hur en förskollärare som varit arbetat i drygt trettio år ser på estetik, jämfört med en förskollärare som varit yrkesverksam i ett år.

5.2 Resultatanalys och resultatdiskussion

5.2.1 Begreppet estetik och förhållningssätt

I studiens resultat har det visat sig att begreppet estetik är ett komplext begrepp, ett flertal av respondenterna hade svårt att sätta ord på begreppet. Även författarna Aulin-Gråhamn (2004) och Dahlbeck och Persson (2010) beskriver begreppet som komplext. Beskrivningar som respondenterna använde sig av var konkreta estetiska uttrycksformer och upplevelser med sinnen.

Resultatet pekar på att deltagarna uppfattar pedagogens förhållningssätt som viktigt. Respondenterna säger sig vara ett stöd i den estetiska verksamheten, vissa genom att inta en aktiv roll och andra genom att inta en avvaktande roll. Braxell (2010) beskriver pedagogens roll som aktiv passiv, vilket innebär att pedagogen ska kunna inta olika roller samt anpassa sig efter aktiviteten. Även Lindén (1993) beskriver pedagogens roll som ett aktivt stöd i barns måluppfyllelser. Dahlberg och Lindéns beskrivningar kan vi relatera till i vårt resultat, vi tolkar, att respondenterna anpassar sin roll med utgångspunkt i olika aktiviteter. Både Håkansson (2008) och Vesterlund (2003) beskriver ett förhållningssätt där pedagogen bjuder på sig själv och på så vis uppmuntrar barn att prova. Vågar pedagogen, vågar oftast barn. Detta har även visat sig i vårt resultat då en respondent tog upp drama och rollek som ett sätt att våga. Hen menade att det kan stärka självkänslan hos barn på så vis att när barn gestaltar och dramatiserar känner de att de vågar och blir stärkta i sin självkänsla och sitt självförtroende.

Att vara föränderlig och anpassa sig efter barngruppens individer och personligheter beskriver Vesterlund (2003) som viktigt. En respondent berättade att hen får tänka om och anpassa aktiviteterna efter barnen. Då hen kunde ha ett inledande syfte men att syftet var föränderligt. Genom att integrera populärkultur och finkultur (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003) med den traditionella estetiska verksamheten kan barns intressen och inflytande få en större del. Verksamheten ska anpassas efter barn. Men Klerfelt och Qvarsell (2012) frågar sig om pedagoger anpassar verksamheten ur barns perspektiv. Inkludering och samtal med barngruppen kan göra att pedagogerna förhoppningsvis kan se verksamheten ur barns perspektiv. Pramling Samuelsson och Asplund Karlsson (2010) beskriver metasamtal som ett verktyg att se saker ur barns perspektiv. Ett fåtal respondenter beskrev att de använder sig av metasamtal eller didaktiska frågor under estetisk verksamhet.

En respondent beskrev en jämförelse om estetik i förskolan för ett antal år sedan och estetik i förskolan i dag. Hen menade att estetik hade en högre status förr. Hen beskrev att det då var nästintill ett krav att pedagoger skulle vara musikaliska i form av att antingen kunna sjunga eller spela instrument. Sundin (1982) beskriver att pedagoger ska vara inspirerande och helst estetiskt intresserade. Här ser vi en koppling mellan det Sundin skriver och respondenten berättade, att pedagoger skulle vara mer estetiska förr och att det i dagens förskolor inte finns något som säger att pedagogen bör ha ett intresse av estetik. Dock har det personliga intresset en påverkan på verksamheten. Det personliga intresset är något som kan bidra med möjligheter och svårigheter i den estetiska verksamheten. En av respondenterna beskrev kollegors ointresse och förhållningssätt som en problematik. Hen menade att det inte är inspirerande att arbeta i motvind och att det är svårt att få med kollegorna på tåget, vilket gör att det sänker estetikens värde istället för att lyfta den. Men även osäkerhet och tekniska svårigheter kan bromsa det estetiska arbetet.

Barnes (1994) beskriver att estetik kräver uppfinningsrikedom och med osäkerhet blir detta en begränsning. Respondenterna anser att möjligheterna sätts av pedagogerna själva och förskolans verksamhet, detta påverkas således av dem och deras intresse för estetik.

5.2.2 Läroplanen

Förskolan ska arbeta efter läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 2010) och estetik återfinns i beskrivningarna av förskolans uppdrag och strävansmål. Eriksson (2013) anser att estetik har en låg status i förskolan och funderar på om det kan ha att göra med hur tydlig estetik framgår i läroplanen. Är läroplansmålen och förskolans uppdrag kring estetik tydligt framskrivna? Vi ser att läroplanen kan tolkas på olika sätt vilket även framkommer i vårt resultat. Några av respondenterna uttryckte en osäkerhet kring estetik i läroplanen. De hade inga klara svar på hur de arbetade mot strävansmålen i läroplanen. Medan andra respondenter kunde förklara mer ingående om hur estetik skrivs fram i läroplanen och hur de arbetade mot strävansmålen. Vi fick svar som beskrev barns rättighet att få ta del av estetiska uttrycksformer under sin förskolevistelse. En respondent menade att det var deras skyldighet att arbeta utifrån målen, oavsett om det finns ett intresse eller inte hos pedagogerna. Vårt resultat visar skillnader i hur pedagoger arbetar med estetik, men det framgår inte om skillnaderna kan relateras till olika tolkningar av läroplanen eller olika grader av intresse hos pedagogerna. Vi ställer oss frågande om estetik skulle se annorlunda ut om den hade en högre status, såsom kärnämnen matematik, naturkunskap, teknik och språk? Skulle läroplanen då tolkas annorlunda?

5.2.3 Miljö och material

Förskolans miljö är av stor betydelse i estetisk verksamhet beskriver Braxell (2010). Och även läroplanen för förskolan (Lpfö 98/10) lyfter att miljön ska vara lockande och inspirerande. Resultatet visar att respondenterna vill ha en inbjudande miljö som erbjuder spontan estetisk verksamhet. Här nämndes tillgängligt material som en viktig del till att göra spontan estetisk verksamheten möjlig. Materialets tillgänglighet är något Braxell (2010) problematiserar. Hon har upplevt att det material som varit tillgängligt varit ritpapper, medan övrigt material har varit inlåst. Problematiken med att inte ha material tillgänglig är att barn berövas möjligheten att få uppleva estetik med alla sina sinnen. Vi frågar oss hur stimulerande och lustfyllt det kan vara för barn att dagligen bara få använda sig av penna/kritor och papper.

I vårt resultat tog några respondenter upp svårigheter med att ha material tillgängligt då de har många små barn på avdelningarna. Då samtliga respondenter arbetar på 1-5 års avdelningar ställer vi oss frågan om varför endast ett fåtal tagit upp detta som en svårighet? Hur pedagoger ser på barn och deras kompetens speglas i arbetssätt och miljöns utformning. Braxell (2010) anser att barn behöver få möjligheter och då speciellt de yngsta barnen. Vi ställer i likhet med Braxell, frågan om de små barnen inte ses som kompetenta? Hennes erfarenheter säger att de små barnen är kompetenta, bara de får möjlighet. Är det endast åldern som styr eller är det barnets utveckling och kompetens? En av respondenterna nämnde vikten av att ge barn möjlighet att bli kompetenta. Hen beskrev, att genom synligt och tillgängligt material och olika tekniker utvecklas barnen till kompetenta individer. Vårt resultat visar emellertid att samtliga respondenter har en vision om estetiskt tillåtande miljö. När det handlar om material lyfter Braxell (2010) att det även är en ekonomisk fråga. Kan det vara anledningen till att materialet inte har den tillgänglighet som respondenterna önskar? Vi är medvetna om att ekonomin i dagens förskolor är åtstramad och att det finns vissa sparkrav som påverkar inköpen av material.

5.2.4 Estetiska uttrycksformer och estetik i verksamheten

Resultat visar att den vanligaste estetiska uttrycksformen i förskolans verksamhet är musik. Respondenterna berättade att musik har en naturlig del i verksamheten och att den sker dagligen såväl i planerade aktiviteter som spontana. Det är inte egendomligt att musik har en central roll i förskolans estetiska verksamhet då Gottberg (2009), Eriksson (2013) och Håkansson (2008) beskriver musik som en viktig del i människans liv. Vi har musik runt omkring oss dagligen och musik påverkar oss. Respondenterna förklarade inte musikens syfte i verksamheten men vi tror att de är medvetna om de lärprocesser som sker i musik. Håkansson (2008) beskriver musikanvändandet i förskolan som ett verktyg att arbeta med språkutveckling samt att musik bidrar till barns sociala träning. Vesterlund (2003) beskriver språkstimulans som en lärprocess i musikens tema. Hon nämner även att barn får möjlighet att träna sin tids-, rums- och kroppsuppfattning. Båda författarna nämner att inom musik sker kommunikation, då musik kan ses som både verbalt och icke verbalt.

Pramling Samuelsson och Asplund Karlsson (2003), Lindqvist (2002) och Granberg (2001) beskriver att lek är en estetisk uttrycksform. De menar att i lek liksom i estetik använder barn sig av sina sinnen, kreativitet och fantasi och därför är lek en form av estetisk uttrycksform. Granberg (2001) beskriver att i lek ofta ses i spontana estetiska uttrycksformer, barn hittar på egna sånger, egna berättelser, rörelser och rollekar. Endast två av respondenterna beskrev lek som en estetisk uttrycksform. De nämnde lek som den dominerande uttrycksformen i verksamheten. Hur kommer det sig att enbart två respondenter nämnde lek som estetisk uttrycksform? Kan det vara att lek inte ses som estetik utan som en egen lärprocess? Här menar vi att pedagoger ser på lek som viktig men att de kanske inte alltid ser estetik i lek? I läroplanen för förskolan (Lpfö 98/10) särskiljs estetik och lek. Lek är framskrivet som en egen lärprocess och estetiska uttrycksformer är framskrivet för sig. Kan det vara läroplanen som påverkar när förskollärarna beskriver estetik samt lek?

Resultatet visar att bild och skapande är något ett flertal respondenter tänker på när de hör begreppet estetik. Bild och skapande är något vi upplever som en dominerande estetisk uttrycksform i litteraturen. En övervägande del av litteraturen som vi tagit del av ger beskrivningar av lärprocesser inom bildskapandet. Skapandeverksamhet bidrar med många lärprocesser hos barn, genom skapande blir barn kontextoberoende och utvecklar fantasi (Weissenrieder, 2008). Författaren beskriver processen som ett sätt att utveckla känslor. En av respondenterna berättade om de lärprocesser hen ser i just bildskapande. Hen nämnde barn som inte har ett verbalt språk och menar att det är ett bra sätt för dem att uttrycka sig på. Hen ser även bildskapande som ett verktyg för pedagogisk dokumentation.

Drama och rörelse är estetiska uttrycksformer som vi upplever kommer i skymundan i våra intervjuer. Det var endast ett fåtal respondenter som berättade om dans och drama. Samt att det inte finns så mycket litteratur som fokuserar på dessa uttrycksformer. Det var dock en av respondenterna som berättade om hur barn får chans att skapa fritt i sagans och dramatiseringens värld. Detta kan stärka barns självförtroende och självkänsla. Drama beskrivs av Weissenreider (2008) som ett sätt att arbeta med konflikthantering, ett sätt att arbeta med problem och som något som stärker barns självkänsla och sociala utveckling. Rörelse nämnde en respondent som en daglig aktivitet, hen menade att barnen tränar sin motorik främst i förskolans utemiljö som är kuperad. Vi kopplar utomhusmotorik och respondentens tankar med lek och att respondenten tänker att lek är estetik utan att direkt göra den kopplingen

under intervjun. Dans är en uttrycksform som inte lyfts i någon större utsträckning av respondenterna, men vi tänker att de inkluderar dans i musik. Musik och dans är starkt sammankopplade och kanske är svåra och skilja på vid exempelvis sånger med tillhörande rörelser. En utmaning för förskolan skulle kunna vara att integrera estetik med övriga ämnen, då ett multimodalt lärande och alla lärprocesser som sker inom estetik gynnar barns utveckling.

5.3 Slutsatser

Resultatet i vår studie visar att samtliga respondenter uttrycker att estetik är viktigt. De berättade om den estetiska verksamheten i stort men beskrev inte så ingående om de estetiska lärprocesser som finns. Estetik ansågs vara en daglig aktivitet, som främst innefattar musik och bild. Två av respondenterna beskrev lek som estetisk uttrycksform och menade att den är dominerande i verksamheten. Samtliga respondenter uttryckte att de ville utveckla den estetiska verksamheten och arbeta mer med estetik, det var allt från konkreta förslag hur det skulle kunna praktiseras till att de vill arbeta mer med estetik. Det visade sig i resultatet att läroplanen är tolkningsbar och att några respondenter hade svårt att formulera hur de arbetar kring läroplanen. Studien visar att respondenterna ser sig som ett stöd i den estetiska verksamheten men att fokus ligger på barnen. Svårigheter som beskrevs är kollegors ointresse, materialets otillgänglighet, tekniska svårigheter och brist på resurser. Respondenterna menade att det är pedagogerna som skapar möjligheter och förutsättningar för den estetiska verksamheten.

5.4 Nya forskningsfrågor

Syftet i studien var att undersöka pedagogers syn på estetik i verksamheten, vi har fördjupat oss i hur förskollärare beskriver estetik i verksamheten och förskollärares roll. Vi vill knyta an till vår inledning där Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) belyser vikten av populärkultur och finkultur och hur den ska integreras mer i förskolans verksamhet. Det kan vara fortsatt angeläget att studera hur uppdaterad den estetiska verksamheten är i förskolan, och hur förskollärare ser på populärkultur och finkultur i verksamheten.

5.5 Pedagogisk relevans

Vi ser att vår studie har pedagogisk relevans då den litteratur vi tagit del av och vårt resultat visar att estetik är viktigt, och att estetiska lärprocesser ska ha en stor del i förskolans verksamhet. Vi har efter våra intervjuer fått höra av samtliga respondenter att våra intervjufrågor har öppnat upp till nya tankar och idéer kring estetik i verksamheten. Några av respondenterna berättade att det var frågor de aldrig funderat över tidigare. Vi hoppas att studien kan bidra till att estetik kan ses på fler än ett sätt.

Referenslista

- Aulin- Gråhamn, L., Persson, M. & Thavenius, J. (2004). *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Barnes. R. (1994). *Lära barn skapa*. Lund: Studentlitteratur.
- Benderoth Karlsson, M. (2010). *Bildskapande i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjørndal, C. (2002). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber.
- Braxell, S. (2010). *Skapande barn*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Carlsson, U. (2012). *Bildspråk- utvecklande bildarbete i förskolan*. Stockholm: Natur och kultur.
- Denscombe, M. (2012). *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, M. (2013). *Musik i förskolan-inspiration och lärande i sagans värld*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Granberg, A. (2001). *Småbarns bild- & form- skapande*. Stockholm: Liber.
- Granberg, A. (1994). *Småbarnsrytmik*. Stockholm: Liber.
- Gottberg, J. (2009). *Musiken och rytmiken i praktiken*. Klippan: Sveriges utbildningsradio.
- Håkansson, K.(2008). *Glädje, lek och musik*. Stockholm: Natur och kultur.
- Häikiö, T. (2007). *Barns estetiska lärprocesser*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Klerfelt, A & Qvarsell, B (2012). *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. Malmö: Glerup utbildning.
- Levin, A. (2012). Knack, knack! Finns det några skapande barn här? I A, Klerfeldt & B, Qvarsell (Red.). *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. Malmö: Glerup utbildning.
- Lindahl, I. (2002). *Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet*. Malmö: Lärarutbildningen.
- Lindqvist, G. (2002). *Lek i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindstrand, F & Selander, S. (2009). Estetik i lärandet. I F, Lindstrand & S, Selander (Red.) *Estetiska lärprocesser*. Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin. (2014). *Estetik*. <http://www.ne.se/estetik> (Hämtad 2014-04-16)
- Pramling Samuelsson, I & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet*. Stockholm: Liber.

- Pramling Samuelsson, I. Asplund Carlsson, M. Olsson, B. Pramling, N & Wallerstedt, C. (2008). *Konsten att lära barn estetik*. Falun: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Sundin, B. (1982). *Barnen och de sköna konsterna*. Stockholm: Statens kulturråd.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö98/10. (reviderad 2010)*. Stockholm: Fritzes.
- Vesterlund, M. (2003). *Musikspråka i förskolan*. Stockholm: Runa förlag.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet:
http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf (2014-04-16)
- Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.
- Weissenrieder, E. (2008). *Skapandets kraft för kunskap och utveckling*. Tallinn: Runa förlag.
- Wiklund, U. (2003). *Den lydiga kreativiteten*. Stockholm: Utbildningsradion.

Bilaga A- Intervjufrågor

Syfte: Syftet är att undersöka pedagogers syn på estetik i förskolan.

De frågeställningar vi eventuellt kommer att använda oss utav är;

- Hur beskriver förskollärare den estetiska verksamheten i förskolan?
- Hur motiverar förskollärare användningen av estetiken i förskolan?

Allmänna frågor:

1. Ålder?
2. Vilket år tog du examen?
3. Har du vidareutbildat dig efter examen?
4. Antal yrkessamma år?
5. Vilken åldersgrupp arbetar du med?

Estetiska frågor:

1. Hur skulle du beskriva begreppet estetik?
2. Hur arbetar du med estetik i verksamheten?
3. Hur skulle du vilja arbeta med estetiken i verksamheten?
4. Vad anser du att estetiken fyller för syfte?
5. Upplever du att det går att synliggöra barns lärande genom estetiska uttrycksformer?
6. Upplever du några möjligheter/svårigheter med att arbeta estetiskt?
7. Vilken roll anser du att du har kring barnens estetiska aktiviteter?
8. Hur tolkar du de estetiska uttrycksformerna i läroplanen?
9. Hur arbetar du kring dem?
10. Är den estetiska verksamheten inplanerad eller sker den spontant?
11. Finns det några estetiska uttrycksformer som du speciellt vill lyfta fram?
12. Vad anser du att estetiken har för betydelse för barns utveckling och lärande?

13. Finns det tillgängligt material som inbjuder till spontan estetisk aktivitet för barnen? Vad?
14. Finns det någon estetisk uttrycksform som är dominant i verksamheten?

Bilaga B- Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter från Lärarutbildningen på Mälardalens Högskola som nu är inne på vår sista termin och då även i full gång med att skriva vårt examensarbete i pedagogik. Vårt valda ämne är *Estetik*.

Syftet med detta arbete är att undersöka förskollärares syn på estetik i förskolan.

Vi har fördjupat oss i forskning och litteratur kring det aktuella ämnet, men har också för avsikt att ta hjälp av er verksamma förskollärare genom intervjuer. Därmed vill vi intervjua dig, som har kunskap, utbildning och erfarenheter som är värdefulla för oss och vårt arbete. Intervjun kommer att bestå av 14 frågor och vår förhoppning är att en givande samtal kommer att uppstå. Intervjun tar mellan 20-30 minuter och vi hoppas att du på något sätt har möjlighet att delta.

Vid intervjun kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådet forskningsetiska principer. Detta innebär att deltagandet är frivilligt och om du så skulle vilja så kan du när som helst avbryta intervjun och därmed ditt deltagande. Ditt deltagande kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål. Vårt färdiga examensarbete kommer sedan att läggas ut på www.diva-portal.org

Om ni har några frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare för mer information.

Hoppas vi ses!

Vänliga hälsningar

Erika Andersson: xxxxxx

Charlotte Enlund: xxxxxx

Vår handledare: Tuula Vuorinen: xxxxxx

Bilaga C- Arbetsfördelning

Studien har genomgående präglats av ett gott samarbete, där vi båda bidragit med lika mycket. Vi har fördelat arbetsuppgifterna lika och anser att vi båda haft en viktig roll i studiens utformning. Vi har i största mån arbetat tillsammans, men har även arbetat enskilt, detta valde vi främst vid litteraturbearbetning för att göra processen mer effektiv.